

7. Наказ Міндоходів України «Про затвердження Положення про проведення перевірок стану збереження майна платника податків, яке перебуває у податковій заставі» від 10 жовтня 2013 р. № 573 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi>.

8. Наказ Міндоходів України «Про затвердження Порядку призначення та звільнення, а також функції та повноваження податкового керуючого» від 10 жовтня 2013 р. № 578 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi>.

9. Наказ Міндоходів України «Про затвердження Порядку направлення органами доходів і зборів податкових вимог платникам податків» від 10 жовтня 2013 р. № 576 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minrd.gov.ua/zakonodavstvo/podatkove-zakonodavstvo/nakazi>.

Іляш Ольга Ярославівна, головний спеціаліст відділу бухгалтерського обліку Управління праці та соціального захисту населення Козівської районної державної адміністрації

СОЦІАЛЬНІ ПІЛЬГИ: ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ В УКРАЇНІ

Система соціальних пільг є важливою складовою державної соціальної політики. Зважаючи на те, що в Україні чинними є понад 55 законодавчих актів, на основі яких надаються відповідні пільги населенню, нашу країну в європейській спільноті небезпідставно називають «країною пільг».

У чинному законодавстві термін «пільги» вживається доволі часто, однак його визначення відсутнє, як і визначення «соціальних пільг».

Серед науковців немає єдиного підходу до визначення дефініції «пільги». Трактуювання ж терміну «соціальні пільги» зустрічається доволі рідко. Так, на думку С. Синчук, державна пільга – це передбачене законодавством повне або часткове звільнення певних категорій громадян від виконання обов'язку або надання додаткових прав [7]. Подібне визначення пільг подається і у термінологічно-понятійному словнику «Соціальна політика і соціальна робота»: «пільга – повне або часткове звільнення

певних категорій громадян (за ознакою віку, статі, посади, заслуг, місця проживання тощо) від дотримання встановлених законом загальних вимог і правил, виконання певних обов'язків» [1, с. 309].

В енциклопедії [3, с. 450] вказується, що пільги – це «переваги, додаткові права, що надаються певним категоріям громадян або організаціям, підприємствам, регіонам (часткове чи повне звільнення від сплати певних податків, платежів тощо). Також у зазначеному виданні подається визначення адресних пільг, які трактуються як пільги, адресовані певним категоріям населення, підприємствам, особам за рішенням державних органів.

О. Коваль, Л. Тарасенко, Т. Яцків стверджують, що пільги – це спосіб забезпечення окремим громадянам підвищений рівень соціальних гарантій, повне або часткове звільнення їх від оплати соціальних послуг (житлово-комунальних, транспортних, сана-

торно-лікувальних тощо), від дотримання встановлених нормативно-правовими актами певних вимог та правил [5, с. 8].

В. Гошовська трактує пільги як законодавчо закріплену систему привілеїв окремих категорій населення [2, с. 47], а К. Пивоварська – як такі види забезпечення, що полегшують життя особи або створюють більш комфортні умови її існування [6, с. 29].

Під соціальними пільгами розуміють – «1) повне або часткове звільнення окремих категорій громадян від виконання встановлених законом норм або полегшення умов їх виконання; 2) переваги чи пільги, надані обмеженим категоріям непрацездатних громадян» [1, с. 309–310].

Не можемо погодитись із К. Пивоварською, яка до соціальних пільг пропонує відносити «...такі пільги, що пов'язані із життєзабезпеченням громадян та зумовлені зниженням рівня їх доходів нижче за прожитковий мінімум або втратою (зниженням) працездатності» [6, с. 309–310]. Такий підхід охоплює лише ті пільги, які за своїм призначенням є соціальною підтримкою для забезпечення достатнього життєвого рівня найменш захищених верств населення. Крім зазначеного виду пільг є ще інші, які використовуються як форма визнання заслуг перед Батьківщиною (наприклад, позачергове безоплатне щорічне санітарно-курортне лікування для ветеранів праці, звільнення від сплати податків, загальнообов'язкових платежів та зборів повних кавалерів ордена Слави) і як додаткова гарантія у зв'язку з особливими умовами праці (право на безоплатне отримання та доставку вугілля

для побутових потреб для працівників гірничих підприємств, 100% знижка при оплаті комунальних послуг для медичних, фармацевтичних працівників, які проживають і працюють в сільській місцевості). Вважаємо, що призначення зазначених пільг є також соціальним і тому їх слід відносити до соціальних пільг.

Узагальнивши всі вищезазначені визначення та врахувавши власне бачення пропонуємо під соціальними пільгами розуміти повне або часткове звільнення певних категорій громадян (за ознакою віку, статі, посади, заслуг, місця проживання тощо) від дотримання встановлених законом загальних вимог і правил, виконання певних обов'язків, а також надання їм додаткових прав та гарантій.

Однією з характерних рис пільг є те, що особа-пільговик отримує певні блага на безоплатній основі, а їх фінансування бере на себе держава. Основними джерелами фінансування зазначених витрат є державний та місцеві бюджети. Однак, в умовах дефіциту бюджетних коштів органи державної влади та місцевого самоврядування не можуть у повному обсязі профінансувати задекларовані пільги. Зазначене підтверджується і в Стратегії упорядкування системи надання пільг окремих категорій громадян до 2012 р., де вказано, що недостатній обсяг бюджетного фінансування призводить до обмеження права громадян на пільги і фінансово-економічних збитків підприємств, що надають житлово-комунальні, транспортні та інші послуги.

Таким чином, очевидним є те, що сучасна система соціальних пільг –

непосильний тягар для економіки держави. Крім того, така система більше не вирівнює доходи між бідними та багатими, а навпаки поглиблює її, а також не є ні логічною, ні економічно обґрунтованою [5, с. 21].

До основних проблем чинної системи соціальних пільг, на нашу думку, можна віднести: відсутність єдиної чітко обґрунтованої класифікації соціальних пільг; величезна кількість законодавчих актів, якими вони встановлені; низька адресність; недосконалість механізмів обліку; невідповідність державних зобов'язань з надання пільг і фінансових ресурсів на їх забезпечення; існування пільг, які не є актуальними або малоефективними в умовах сьогодення; недосконалість механізму надання пільг; відсутність послідовних, чітких кроків у реформуванні системи пільг.

У наданні пільг на житлово-комунальні послуги загалом простежується така тенденція: зі збільшенням доходів на одну особу розмір пільг, які отримує домогосподарство, збільшується. Як наслідок, частка коштів житлово-комунальних пільг, що витрачається на найбільш бідніших 20% населення є вкрай низькою – 12%. При цьому, до найбагатших 20% надходить понад п'ята частина житлово-комунальних пільг. Така диспропорція зумовлена тим, що більшість отримувачів житлово-комунальних пільг – домогосподарства, що складаються з пенсіонерів (60%), які за розміром доходу на одну особу здебільшого не належать до найбільш бідних 20% населення [4, с. 33].

Першими кроками у реформуванні цього виду пільг могло б бути їх скасування для членів сім'ї пільговика, для

осіб, яким їх надано за професійною ознакою та запровадження верхньої межі доходу, яка дає право на отримання житлово-комунальних пільг. На нашу думку, це дозволить зекономити бюджетні видатки, однак рівень адресності все ще залишатиметься низьким. Тому наступним етапом було б доцільно відмовитись від житлово-комунальних пільг, замінивши їх субсидією для домогосподарств з відповідним рівнем доходу.

Що стосується транспортних пільг, то досить показовою є спроба облікувати транспортні пільги у Дніпродзержинську за допомогою електронних карток, які під час користування транспортом зчитував спеціально встановлений термінал. У результаті здійснювався облік перевезень та відповідно до нього відшкодовувалась вартість. Як вказують результати, коштів на оплату відшкодування потрібно вдвічі менше, ніж витрачаються [5, с. 29].

Вважаємо, що насамперед слід запровадити нормативи користування пільговим проїздом і налагодити облік пільг, що надаються. Тобто, доцільно забезпечити пільговиків електронними картками з чітко визначеною кількістю поїздок в місяць, а транспортні засоби – відповідними терміналами. Це також, на нашу думку, дозволить налагодити систему обліку зазначених пільг і таким чином зекономити бюджетні кошти, а також підвищити рівень адресності. Слід зауважити, що такий підхід не виключає можливості зловживань шляхом передачі картки іншим особам, однак зазначені зловживання можна попередити шляхом посилення контролю (надання права водію вибірково перевіряти наявність посвідчення,

яке дає право на отримання зазначеної пільги). Крім зазначених заходів, доцільно також встановити верхню межу доходу, яка дає право на користування пільговим проїздом.

Окремі житлові пільги, які надаються за професійною ознакою в умовах обмеженості бюджетних ресурсів можна було б відмінити, залишивши право

на отримання службового жилого приміщення на строк виконання відповідних повноважень. Це дозволить значно зменшити бюджетні витрати.

Впровадження запропонованих заходів на практиці дасть змогу розв'язати окремі проблеми надання соціальних пільг та покращити соціальний захист в Україні.

Література:

1. Головатий М.Ф. Соціальна політика і соціальна робота: Термінол.-понятійн. слов. / М.Ф. Головатий, М.Б. Панасюк. – К.: МАУП, 2005. – 560 с.
2. Гошовська В.А. Соціальна реальність у контексті розбудови демократичного суспільства: навч. посіб. / В.А. Гошовська. – К.: НАДУ, 2008. – 292 с.
3. Енциклопедія бізнесмена економіста менеджера: наукове видання / за ред. Романа Дяківа. – К.: Міжнародна економічна фундація, 2000. – 703 с.
4. Кліщук Б. Удосконалення механізмів надання пільг / Богдан Кліщук, Людмила Котусенко, Ірина Орлова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.case-ukraine.com.ua>.
5. Коваль О.Я. Реформування пільг і привілеїв в Україні – наближення до європейських стандартів / Коваль О.Я., Тарасенко Л.Л., Яцків Т.Г. – Львів: Галицький друкар. – 2009. – 216 с.
6. Пивоварська К.Б. Соціальні пільги: сучасний стан і перспективи розвитку / Пивоварська К.Б. // Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації професійних спілок України. – 2010. – № 1. – С. 27–31.
7. Синчук С. Соціальні пільги як вид соціального забезпечення в Україні / Світлана Синчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lawyer.org.ua/?d=311&i=&w=r>.

Казмірчук Олег Вікторович, головний спеціаліст відділу розвитку підприємництва та регуляторної політики Головного управління економіки Тернопільської обласної державної адміністрації

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ БІЗНЕСУ: РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ

Від розвитку підприємництва залежить відродження вітчизняного товаровиробника, створення цивілізованого внутрішнього ринку товарів і послуг. Створюючи нові робочі місця, підприємство сприяє якісному зростанню Державного та місцевих та бюджетів через збільшення податкових надходжень від розширення кола платоспроможних платників. Реагуючи на

зміни економічної кон'юнктури більш ефективно, малий бізнес швидше пристосовується до нових умов, він здатний оперативнo перебудовувати виробничий процес, налагоджувати виробництво нової номенклатури продукції, заповнюючи існуючі прогалини на ринку. При цьому діяльність суб'єктів малого бізнесу зорієнтована здебільшого на задоволення місцевих потреб у то-